

[Patursson.]

1100 oprettedes ved det færøske Bispesæde og bevarede til Reformationen, har anvendt Modersmaalet som Undervisningssprog. I den Latinskole — det har vi ogsaa haft —, der oprettedes en rum Tid efter, at Bispeskolen var nedlagt, var Rektorerne fritstillede med Hensyn til Undervisningssproget. Ved Siden af den højere Undervisning har der i de færøske Bygder gennem Aarhundreder fundet en Hjemmeundervisning Sted, som bestod indtil Indførelsen af det berygtede provisoriske Skolereglement af 1845. Ved denne Hjemmeundervisning anvendtes udelukkende Modersmaalet.

Og hvad var saa Resultatet af, at Færingerne gennem Hundreder af Aar anvendte deres eget Sprog som Undervisningssprog. For den højere Skoles Vedkommende vil det kun være nødvendigt her at henpege paa den almindelige europæiske Karakteristik af en af denne Skoles Elever, nemlig Kong Sverre Sigurdsson; han var sin Tids bedst oplyste Monark i hele Europa. Og ser vi hen til den almindelige folkelige Oplysning, illustreres Forholdet meget rigtigt ved et Par Udtalelser, der faldt i Roskilde Stænderforsamling i 1844 under Behandlingen af Sagen om Oprettelsen af faste Almueskoler paa Færøerne. Den deputerede Provst Plesner tilkendegav — det staa Side 3190 — sin Opfattelse ved at sige:

„Dette lille færøske Folk udmærker sig ved en meget mærkværdig Uddannethed i aandelig Retning og besjæles af gammelt nordisk Mod og Udholdenhed.“
En anden deputeret, Hunderup, udtalte Side 3981:

„Man maa erkende, at den færøske Almue i aandelig Udvikling fuldkommen kan sættes ved Siden af, ja, turde maaske i en vis Henseende sættes over den danske.“
Lignende Udtalelser om det færøske Folks høje aandelige Standard genfindes hos samtlige fremmede Forfattere af færøske Rejsebeskrivelser. Hidtil havde altsaa den færøske Folkeundervisning baaret prisværdige Frugter med Modersmaalet som eneste Undervisningssprog. Men saa skete der det, at Roskilde Stænderforsamling med 40 Stemmer mod 19, uden Færøernes Samtykke, gennemførte det provisoriske Skolereglement af 28. Maj 1845, hvis § 20 bestemte:

„Læreren bør stræbe efter at bringe Børnene til grundigt af forstaa og tale det danske Sprog, men dog ved Undervisningen tillige benytte det færøske, for saa vidt det kan anses fornødent til Udvikling af Børnenes Begreber og sætte

dem i Stand til fuldkomment at fatte, hvad der foredrages dem.“

Paa Færøerne rejste der sig en Storm af Uvillie mod dette Reglement, der betragtedes som et uretmæssigt Indgreb i Færingernes gamle Frihed til selv at undervise deres Børn. Allerede 1846 overbragtes der Stænderforsamlingen ved folkevalgte færøske Udsendinge — det var ikke saa nemt at komme fra Færøerne paa den Tid, det kostede mange Penge og lang Tid — en længere Skrivelse, hvori Reglementet ønskedes ophævet og enhver Nyordning vedrørende Undervisningen udsat, til Færingerne i et eget folkevalgt Ting selv havde taget Bestemmelse derom. Disse Udsendinge holdt fuldt saa meget, ja endnu mere paa Færøernes Selvbestemmelsesret, end vi nuværende Selvstyremænd gør det. Det skete i 1846. Men ogsaa frisindede Danske reagerede overfor det Ulivssaar, som Stænderforsamlingen ved Reglementets Gennemførelse vilde bibringe det færøske Sprog. Saaledes rettede N. Frederiksen, det vil sige Svend Grundtvig, i en Pièce, han udgav under Titlen „Dansken paa Færøerne, et Sidestykke til Tysken i Slesvig“, et overordentlig stærkt Angreb paa de af Stænderforsamlingens deputerede, der ved Reglementets Gennemførelse havde indført en lignende Sprogtvang paa Færøerne som den, Danskerne var undergivne i Sønderjylland.

Modstanden mod dette saa overordentlig ildesete Reglement voksede stadig og førte til sidst til, at ikke alene den færøske Befolkning i Almindelighed, men ogsaa de færøske Embedsmænd og samtlige Præster samstemmig krævede Tvangsbestemmelserne sat ud af Kraft. Efter 9 Aars Forhandlinger lykkedes det da endelig at faa Tvangsreglementet af 1845 ophævet og faa gennemført en ny Bestemmelse om Ordningen af Skolevæsenet paa Færøerne af 1. Marts 1854, der i § 35, saaledes som jeg før anførte, indrømmede Beboerne paa Landet Frihed til selv at ordne og indrette deres Undervisningsvæsen. Vi fik fuldt Selvstyre i Undervisningssagen. Paa dette Frihedsgrundlag bestemte man senere ved Landkommunallovens Udstedelse den 28. Februar 1872 i dens § 16 Frihedsprincipperne i følgende mere præciserede Form:

„Nærmere Regler om Almueskolevæsenets Ordning i Bygderne kunne, efter at Forstænderskaberne derom er hørte, efter Lagtingets Indstilling fastsættes ved kongelig Anordning.“

Det er altsaa stadig Færingerne selv, der har Ret til at ordne og indrette deres